

ABONAMENTUL.

Pentru monarhie:

Pe în 18 cor. $\frac{1}{2}$ an
9 cor. $\frac{1}{4}$ 4.50 fl.

© ©

Pentru străinătate:

Pe un an 24 coroane
 $\frac{1}{2}$ an 12 cor. $\frac{1}{4}$ an
6 coroane.

Unirea

INSERTIUNI.

Un șir garmond:
odată 14 fil., a doua
oară 12 fil., a treia
oară 10 fil.

© ©

Tot ce privește foaia
să se adreseze la: Re-
dacțiunea și admini-
strațiunea „Unirea”
în Blaj.

Foaie bisericească-politică. — Apare: Marța, Joia și Sâmbăta.

Pentru arta muzicală.

Dacă cercetăm timpurile cele mai îndepărtate ale istoriei muzicii, vedem, că primul instrument muzical a fost vocea omenească. Omul, coroana tuturor făpturilor pământeste, este înzestrat de Dumnezeu, pe lângă celelalte calități trupesti și sufletești, cu un deosebit simț pentru frumosul care-l împrejmuiește și cu o fantazie și putere de a-și prinde în anumite forme estetice frumosul ce-l vede și simțemintele de cari este cuprins. Astfel a început a talmăci simțemintele sale prin tonuri emise și orânduite într-o formă frumoasă, estetică: a început a cânta. Nu s'a mulțumit numai cu atât. A format coruri, cântând la început unisono, apoi în octave, și cu încetul numărul vocilor diferite, cari formau corul, s'au înmulțit, aflându-se prin aceasta secretul armoniei. Cântecul său l-a însoțit mai târziu și cu sunetul celorlalte instrumente muzicale, cari în urmă și-au eluat independența de vocea omenească, sub forma de muzică instrumentală. Din cele premise vedem, că prima formă în care s'a manifestat arta muzicală a fost cea vocală-corală, a cărei epocă de înflorire a fost stilul a capela (coral fără acompaniament) al maestrului italian Palestrina. A urmat apoi un timp de înflorire al dramei muzicale, al operei și abia în secolul al XVIII-ea a ajuns și muzica instrumentală la culmi nebănuite prin apariția lui Haydn, Mozart și a titanului Beethoven.

Cum stăm noi? Suntem încă tot la începutul istoriei muzicii. Poporul nostru, din vina noastră, căci am fost totdeauna împiedicați și împedecați pe toate terenele culturale, încă și acum secolul al XX-lea cântă numai solo, iar în cor unisono sau în octave, ceea-ce reiese nu numai din experiența zilnică, ci chiar din melodiile noastre, cari în cor numai cu greu se pot executa, dacă nu sunt cu totul imposibile. Căci altcum e formată melodie pentru o voce singuratică și altcum pentru cor, reuniunile corale sunt prea puține în proporție cu numărul poporului românesc ba ce e mai mult, în unele ținuturi abstrăgând orașele, nu găsești nici măcar de leac un cor. Chestia aceasta ne-a preocupat ani de-arândul. Cum s'ar putea ajuta neajunsului?

Pe lângă voință și dragoste din partea oamenilor pricepuți în ale muzicii, s'ar putea face foarte mult în aceasta direcție, căci nimic nu-i place mai mult românului nostru, decât cântarea. Cum se bucură și

cu câtă plăcere ascultă țeranul român, când cineva cântă frumos în biserică! Dacă s'ar înființa în fiecare sat câte un cor bisericesc, am avea fericirea de a avea o celebrare religioasă mai înălțătoare și lipsită de unele neplăceri, ce ni-le produce cântul, de multe-ori fals și neestetic, al cutărui cantor bătrân. Corul acesta ar putea aranja și concerte împreunate cu teatru în fiecare an chiar mai de multe-ori. Prin faptul, că poporului i-s'ar da ocazie de a se produce la concerte și onorându-l intelectualii cu prezența, s'ar naște o încredere de sine în sufletul său, ba chiar o mândrie, că poate presta și el ceva. Dar nu numai foloase morale ar urma de aici, ci și intelectuale, prin cari s'ar lăți cultura tot mai mult în sinul poporului. Fiecare concert aduce și un oare care venit. În satul meu natal a fost la prima reprezentare teatrală făcută de țărani 140 cor. venit curat din contribuțiile locuitorilor, cari cu toții, cu mare însuflețire, au luat parte cu atât mai vărtos, știind că ai lor se produc. Venitul concertelor s'ar putea folosi într'un mod foarte ideal. S'ar cumpăra note și cele trebuincioase pentru cor, s'ar abona ziare și reviste s'ar cumpăra cărți înființându-se biblioteci populare. Poporul seara și când are timp, cu drag ar merge să cetească în sala corului, prin ce s'ar cultiva și după părăsirea băncilor școlare.

Cum s'ar putea înființa coruri?

Trebuie să se țină cursuri pentru dirigenți de coruri în diferite ținuturi. Asta mai bine se poate face vara când și învățătorii sunt liberi, având vacanță. La aceste cursuri zicem de o lună, să ia parte cât mai multă lume: preoți, învățători, cantori, bineînțeles cei cu auz muzical. La acest curs s'ar putea da cunoștințele muzicale de lipsă s'ar învăța o liturgie și un repertor pentru unul sau mai multe concerte. Dirigenții formați la acest curs vor avea menirea de a înființa coruri țărănești, folosindu-se de cunoștințele câștigate și de repertorul statorit la cursuri. Și dacă s'ar înființa puține coruri la început, totuși exemplul ar naște nouă exemple. Cu corurile înființate se pot face excursii în alte sate dând prin aceasta îndemn bun și nobil. Cursurile ținându-se în fiecare an, respectivii dirigenți și-ar putea îmbogați tot mai mult cunoștințele și corurile ar putea ajunge la o înflorire tot mai mare. Poate eventual ne dă Dumnezeu și mecenati, cari să înființeze premii pentru cei ce se disting ca dirigenți și organizatori de coruri, prin ce s'ar încu-

raja tot mai mult întru ajungerea acestui ideal măreț și sfânt, când în câțiva ani ar resuna întreg Ardealul de „viersul cu foc” al doinei, expresia cea mai fidelă a sufletului poporului românesc.

Ion Harția
stud. la conservatorul
din Lipsca.

Instrucția religii în școli. De o bună bucată de vreme, instrucția religii în școli formează obiect de aprinsă discuție în presa și cercurile liber-cugetătoare. Francmasonii pretind pur și simplu eschiderea religii dintre obiectele de învățământ și cer ca ministerul de culte să o îndrume în sfera de competență a bisericilor și a familiei, mai ales de când chestia limbii de catehizare s'a ivit pe orizontul politicii ungurești, liber-cugetătorii au crezut de sosit timpul, ca să forțeze rezolvarea chestiei instrucției religioase, scoțând religiunea din școli. Mișcarea a luat proporții tot mai mari, căci și dintre creștini mulți în șovinismul lor vreau mai bine scoaterea religiunii din școli, decât admiterea limbii popoarelor nemaghiare în școlile statului. Ministrul de culte Jankovich Béla s'a declarat în vorbirea s'a din dietă privitor la educațiunea religioasă foarte categoric declarând, că religia trebuie susținută și va purcede foarte aspru contra tendințelor, cari ținesc scoaterea religiunii din școli. Mișcarea a continuat, iar câteva congrese învățătoarești s'au declarat și după aceea împotriva religiunii. Acum cetim, că ministrul prin ordinațiunea sa, nro 46368—1914, a oprit, ca la adunările conferențelor învățătoarești, chestia educației religioase, să mai formeze obiect de discuție.

Importanța presei. Secretarul de externe Engher Sir Edward Grey a rostit la banchetul asociațiunii presei în Londra un grandios discurs, aducând elogioase cuvinte presei în general și puterii, ce reprezintă. Presa a zis secretarul, hotărăște asupra celor ce sunt posibile și imposibile în politică și în chestiile mari dela ordinea zilei. Conferența ambasadurilor la Londra și Petersburg de pe timpul crizei balcanice, s'ar fi zădărnicit cu siguranță, dacă presa nu nivela contrastele ce s'au ivit la discutarea intereselor diferitelor state și popoare, de sigur, că chezașia cea mai puternică a păcii, a înțelegerii între popoare este azi presa. Vorbirea a fost primită de cei prezenți cu entuziasm.

Limba liturgică maghiară în delegațiuni. Deputatul slovac Korosek a relevat în delegațiunea austriacă chestiunea rutenească din Ungaria. A spus pe ce căi s'a introdus limba liturgică maghiară în bisericile rutene. Rutenii în bisericile lor, se folosesc de liturgia slavă, dar maghiarii, a zis autorul, au introdus pe încetul și în biserică limba maghiară, fiindcă au observat, că maghiarizarea prin școli, progresa prea anevoie. Mai ales au maghiarizat cântările bisericesti, apoi au pus Episcopi și preoți, cari nu știau rutenește. Preoții, au predicat într-o limbă pe care poporul n'o înțelegea și trebuia să le-o tâlmăcească crâșnicul ori învățătorul, chiar și la maslu și îngropăciune aveau trebuința tâlmăciului. Impotriva maghiarizării, s'a declarat papa Leo XIII-lea și mai nou Piu X, cari au dat ordine, ca statul quo să fie restabilit în biserică rutenă, dar guvernele ungurești și-au urmat calea lor, ceea ce a constrâns pe mulți credincioși, să-și părăsească biserică. Cei doi reprezentanți ai monarhiei la Roma, contele Pálffy și Csicsery se opun la toate ce este în favorul rutenilor și forțează tendințe maghiarizatoare, cu toată ținuta corectă a Vaticanului.

Contele Berchtold în răspunsul său a declarat, că acuzele aduse reprezentanților monarhiei la Roma sunt nebazate.

Computarea cvincvenalelor preoțești.

Publicându-se de Preamăritul Ordinariat de Oradea-mare XXXVIII—1913 art. de lege în întregime sa despre urcarea competenții preoțești prin cvincvenale și cetindu-l și recetindu-l, am aflat și m'am convins, că legea aceasta nu numai că are

o greșală mare, dar nici în starea ei greșită nu se execută desăvârșit. Legea anunță urcarea venitelor preoțești până la suma de 3000 cor., dară numai un număr mic al preoților ajung se beneficieze de acest venit. Causa este, că cvincvenalele create pentru toți, celor mai mulți nu li-se aseamnă. Căci legea citată, ce ne pune în prospect prin §-ul 4., ne ia prin dispoziția sa din §-ul 5., anume în acest paragraf se anunță:

„Cvincvenalul cuvenit pe baza legii prezente, dimpreună cu suma întregirilor de venit acordate în art. de lege XIV. din anul 1898 și XIII. din anul 1909, nu poate fi mai mare decât triplul venitului curat, statorit pe baza fasiunii preotului cu respect la legile citate“. Această dispoziție cu dreptul a provocat o justă nemulțumire în preoțime; căci lipsește de dreptul la cvincvenale partea cea mai mare și cea mai lipsită a clerului nostru. Dispoziția nefavorabilă a §-lui 5 din art. de lege XXXVIII—1913, va fi mai greu simțită de acei preoți, cari înainte de regularea congruei am avut dotațiune stabilă din fondul religionar. Anume când înaltul minister a sistat ridicarea competenții parohiale de venit (angarie) din fondul relig. cat. dela perceptorate și-a împreunat-o cu întregirea congruală, și-a luat începutul era: sic volo, zic iubeo, că nu mai căpătăm la termin nici competența (angaria) din fondul religionar.

Aceasta mestecare a dotațiunii preoțești ni-se pare incorectă și pentru noi păgubitoare deoarece-ce în §. 5 art. de lege XXXVIII—1913 când se adaugă cvincvenalul la întregire, în care se cuprinde greșit și o parte din venitul curat, deja statorit cu venit fundamental (competințe din fondul relig. cat.), ca și cum și aceasta parte de venit ar fi întregire nouă dela stat și zice: că aceasta sumă nu poate fi mai mare, decât triplul

venitului curat. Căci venitul statorit odată *ca venit*, nu se poate considera ca atare iar și *de întregire* din partea fondului congrual, pentru-că fondul nu l'a mai înainta ca întregire, ci ca dotațiune ordinară, iar întregirea este numai adaus de meliorare din partea statului, respective fondului congrual în baza legii, la venitul, în multe parohii, preamodest. Din aceasta operație apoi crește la cele mai multe beneficii parohiale suma întregirii cu a cvincvenalului laolaltă peste triplul venitului local, cu cât suma ce se adaugă din venitul curat către întregire, cu atâta scade numărul cvincvenalul.

Este deci evident, că prin aceasta dispozițiune, suntem păgubiți toți preoții din acele parohii, unde mai înainte a figurat ca venit curat oareși-care cvant din fondul relig. cat. Din aceasta considerațiune rugăm cu caldura și dragoste fiească și pe aceasta cale pe Preamăritele ordinariate, pentru repararea greșelei comise prin adnumărea unei părți din venitul curat, adecă a angariei veche la întregirea statului în §. 5. art. de lege XXXVIII—1913 și totodată cerem rectificarea conscripției congruale la înaltul minister de culte și instr. publică, barem să ne putem numai apropia de leafa întregită la 3000 cor. în senzul legii congruale.

Vasile Tămaș,
protopop.

Corespondențe.

Vizitație canonică în dieceza Lugojului.

E Vineri dimineața Preasfinția Sa episcopul și întreaga suită cu trăsuri apucă spre Demșuș. Suntem la marginea satului și abia

FOIȚA.

Cuvânt înainte *).

Nu ni-s'a dat, pe cât ne aducem aminte, să azistăm la o jale atât de nețăr-murită, ca la moartea neuitatului nostru Vlaicu.

Ziarele l-au deplâns, ca pe un „print frumos și tinerel“, ce s'a prăbușit în cel mai vitejesc avânt al lui: când voia să treacă în zbor granițele Carpaților bătrâni.

Și au pornit apoi să se bocească clo-potele *tuturor* bisericilor noastre, dela clo-potnițele scunde, acoperite cu paie și șindilă, până la turnurile într'aurite ale catedralelor.

Rugăciuni s'au rostit pe toată întin-derea românească, pentru odihna sufletească a scumpului dispărut, care chiar în prăbușirea a știut să ne închege mai mult ca oricine, „în cuget și simțiri“.

* * *

Acum, că valurile durerii s'au potolit și privim cu ochi uscați în urma celui dispărut, ne întrebăm: dacă n'am vărsat prea multe lacrimi la groapa lui?

*) Din „Albumul-Vlaicu“, ce s'a pus sub tipar.

Au avut doar și alte neamuri eroii lor, cari au căzut pe câmpul de onoare, sângărând pentru țară, sau pentru progresul științii.

Au avut, de sigur; dar noi nu l-am avut decât pe el între luptătorii glorioși al veșnic scrutătorului creier uman, de aceea pierderea lui ni-s'a părut, deadreptul, ireparabilă. El a fost un *simbol*, o sintetizare a aspirațiilor noastre de neam nenorocit, care tinde să țină pas cu alte neamuri culte, reclamându-și și el partea de muncă în marea simfonie a civilizației.

Și drumul i-a fost cu atât mai greu, cu cât îndrăsnețul visător pornea — „dintru adâncuri“...

Ce depărtare uriașă e dela căsuța țărănească din Bințiți până la arsenalul militar al Bucureștilor; până la triumful de pe Câmpul libertății; și până la gloria etern strălucitoare dela Aspern!

Câte generații umile s'au succedat; câte decenii de stăruință și îndelungă-răbdare, până ce odrasla iobagilor de pe vremuri, a îndrăsnit să plămădească minunatul vis, în fața căruia am vărsat cu toții lacrimile celui mai fericit entuziasm!

Câtă depărtare e dela satul pierdut între două delușoare, pe malul Murășului, până la zările albastre ale Dunării și ale Balcanilor, peste cari paserea lui măiastră a sburat cu atâta ușurință, în zilele glorioase ale campaniei din Bulgaria!

Cine ar putea să-și dea seama de opintirile acestui om de geniu, până a reușit să răzbată deasupra nenumăratelor piedeci, ce-istânjeniau avântul? Numai el singur ne-ar putea povesti de visul, cel plămădit în atâtea nopți de veghe; de visul, pe care el îl *vedea* aievea, cu toate zimbetele de indoială ale contemporanilor, cari nu-l puteau urma în avântul lui de șoim nebiruit!

Și iată, zimbetele șceptice s'au curmat rând pe rând și ficiorul țaranului din Bințiți, a avut norocul, pe care nu toți oamenii de geniu îl au: de a-și vedea visul cu ochii.

E greu să mai visezi în lumea șceptică de azi și mai ales, e greu să-ți iei un avânt mai deosebit, când aparții unui neam sărac, care abia a început să-și întindă aripile ciuntite...

* * *

Vlaicu a murit cu cea mai glorioasă moarte, ce o poate avea un erou. Noi am avut fericirea de a-l cunoaște, iar generațiile viitoare îl vor preamări, în lumina, din ce în ce mai mare, a mitului.

Oricât de scumpă ne-ar fi fost viața lui, noi nu ne putem închipui o moarte *mai glorioasă* pentru dânsul, căci el s'a stins chiar în apogeu.

Oamenii mari n'au privilegiul de a trăi pentru sine, ci pentru obște. Și moartea lor pretimpurie, oricât de dureros ne-ar izbi un îndemn mai mult pentru cei rămași în

se vede biserica. Biserica aceasta, martoră remurilor de mult trecute, a fost oare-când mauzoleu păgân, ridicată pe seama familiei Longin Maxim, cel puțin aceasta o dovedesc puținele inscripții ce se mai găsesse scobite în piatră. Ajuns la biserică P. S. Sa este întâmpinat de părintele Teofil Crișan, vicarul Hațegului. În bisericuța strîmtă și preaputîn încăpătoare, se începe sf. Liturgie pontificată de arhiepiscop, care apoi după sf. Evanghelie predică. Atrage atenția poporului asupra faptului că biserica, care are mai mult aspectul unor ruine, astăzi nu mai e corespunzătoare, deci să-și dea toată silința ca în timpul cel mai scurt posibil să zidească un lăcaș nou. După sfârșirea sf. Liturgii se face vizitația canonică. Dela biserică se duc cu toții la școala confesională. Urmează vizitele pela Mara László, prefectul comitatului Hunedoarei și la ceealalți intelectuali, apoi cu toții sau întâlnit la prânzul, ce a avut loc în casa parohială. După-ameazi cu toții pleacă la Peșterita, unde se ține litie și predică, apoi vizitația canonică. De aci apoi trec în Peșteana, unde s'a ținut vecernia, a predicat arhiepiscopul, s'a ținut vizitația canonică, s'au făcut câteva vizite apoi urcând în trăsuri, au luat cu toții calea de nou spre Grădiște. A doua zi, Sâmbătă dimineața întreaga preoțimea se întrunește în „conferință preoțească“. Prezidiul îl reia P. S. Sa. În cuvântarea sa, arhiepiscopul face o amănunțită dare de seamă despre cele observate în cursul vizitației canonice, îndeamnă preoțimea să stăruească pentru o mai intensă viață sufletească dându-și silința să-și facă pe oameni să se apropie de „sfânta masă“ — cât mai adese-ori, ceea-ce se va putea ajunge numai atunci, dacă preoțimea va premerge cu exemplu, celebrând în fiecare zi. Le leagă de inimă datorința de a se îngriji de curățirea casei Domnului și înfrumusețarea ei, face o frumoasă apologie a necesității cultului euharistic, dela care putem nădăjdui o schimbare a feței pământului.

După terminarea conferinței apoi întreagă preoțimea cu Arhiepiscopul în frunte urcând în trăsuri pleacă la Cârnești. La poarta triumfală întâmpină notarul Tordasi Bertalan, iar la ușa bisericii tinerul preot local Silviu Popa. Se începe s. liturgie pontificată de Arhiepiscop, care după evanghelie ține o preafumoasă predică. Mulțimește poporului

urmă, de a se reculege și de a aduna, fără-ramă, cu fără-ramă toată bogăția tezaurului neprețuit, pe care acești marinimoși și nesocotiți oameni de geniu au împărțit-o în urma lor, cu amândouă mâinile.

* * *

Avem deosebită mângâiere sufletească, de-a constata, că neamul nostru, risipit la celea patru vânturi și-a achitat cu demnitate tributul de recunoștință față de marele lui fiu.

Osemintele marelui defunct au fost depuse spre odihnă, în jalea grăitoare a unui neam întreg, cu parada, ce nu se acordă, decât capetelor încoronate. A fost doar și el un cap încoronat prin strălucirea geniului său.

Contemporanii au inițiat o mișcare intensă pentru ridicarea unui monument — și azi avem deja peste 11,000 coroane, adunate spre acest scop.

Vlaicu, cu firea lui modestă, nu va

pentru bucuria ce i-a cauzat-o sirguinta lor și dragostea față de s. biserică. Sub conducerea zelosului lor părinte sufletesc parohia aceasta în scurtă vreme a luat un îmbucurător avânt. Biserica s'a vărui, iar grădina bisericii a fost îngrădită cu un puternic zid de piatră. S'au cumpărat mai multe vase sacre. S'a constituit reuniunea mariană a muierilor, s'a făcut și un magazin de bucate care a luat un frumos spor până acuma. După terminarea s. liturgii se face vizitația canonică, apoi cu toții merg la școală, pe care o află bine îngrijită. După aceea Arhiepiscopul cercetează pe fruntașul Ianăș Hică Conta, tatăl avocatului din Hațeg Dr. Ioan Hică. Notez că acest venerabil bătrân 30 de ani e curator primar. După masă, ce a fost avut loc la preotul local, cu trăsurile pleacă la Poelișa, parohia mică din vecini. Aci arhiepiscopul este întâmpinat de preotul Septimiu Ionaș și de Pogány Károly, fostul prefect al Caraș-Severinului. Se ține vecernia, predică P. S. Sa, ține vizitația canonică, apoi cu toții sunt oaspeții moșierului Pogány. De seară arhiepiscopul merge la Totești. Duminică dimineața se ține s. liturgia pontificată de arhiepiscop care după evanghelie ține o preafumoasă cuvântare, în care îndeamnă poporul să-și facă biserica mai frumoasă și corespunzătoare. Terminându-se s. liturgie se ține vizitația canonică, apoi câteva vizite la intelectualii din sat. După prânz mergem la Hațeg, unde Păr. Teofil Crișan, a dat o cină în cinstea arhiepiscopului. Luni dimineața, după s. liturgie P. S. Sa a plecat la s. Mănăstire a Prislopului, unde va rămânea până în 27 Mai, pentru ca să poată fi acolo din prilejul peregrinajului de primăvară, ce se va ține în 24 Mai. S'a dus la Prislop ca înviorat sufleteste și restaurat trupește, pe la sfârșitul lunii, să poată continua apostoliceasca muncă pe valea Jiului. Deci la revedere.

Peregrin.

Cronici Bucureștene.

(Continuare și fine).

Academia română și-a deschis sesiunea din Maiu. Dintre Români din Ungaria e de față numai vicarul dela Oradea mare, Mangra. Vă puteți închipui ce scandalizare a cuprins pe membrii Academiei, când au văzut pe

avea lipsă de acest monument, căci el și-a plinit chemarea lui pământească.

Dar noi, cari am rămas în urmă, avem datorita de a eterniza în bronz chipul lui de jertfă măreață a științei, pentru a ne edifica sufletește și a ne convinge atât pe noi cât și pe generațiile ce vor urma: că neamul românesc, cu toată sărăcia lui, știe să fie recunoșcător marilor lui fii, cari au revărsat glorie și lumină în urma lor.

* * *

Cartea de față s'a scris fără pretenții, cu gândul curat de a aduna într'un mănunchiu mai multe articole inedite, precum și o spicuire printre cele apărute până acum, împrospetând amintirea lui Vlaicu — în graiu și icoane — și contribuind, cu profitul ei curat, la ridicarea unui monument cât mai vrednic de pomenirea lui.

Blaj, Martie, 1914.

Al. Ciura.

cuviosul părinte în mijlocul celui mai sacru focal de cultură românească. I-s'a spus, să nu între în ședință, căci se expune la batjocură, dar zadarnic. Membrii Academiei, când au aflat de venirea lui în sala de solemnități, căci Mangra intrase cel dintâiu, au delegat pe unul dintre cei mai vechi președinți ca să-i comunice, că ei nu vor lua loc alături de Mangra, dar vicarul vestit care așa de mult a păcălit pe cei din țară, a crezut că fi va putea păcăli și de astădată, și a spus d-lui Saligny, că el are drept să stea la ședință. Un cîș de vreme au așteptat cu toții doar se va duce din sală, dar acesta nu s'a mișcat de pe scaun. Atunci au intrat cu toții în sală, și au luat loc în un colț, ferindu-se de păcatos, și nefintinzându-i nici măcar unul mîna. Când s'a terminat ședința, Mangra a voit să iese cu trăsura dela Academia, însă au aflat de sosirea lui studenții — cari i-au făcut un fel de prolog al primirii solemne. Niște ghionturi în coaste și la cap, o pălărie spartă au fost paguba, căci de vorbe nu mai amintim Domnul Iorga a și anunțat la Academie o comunicare asupra renegaților români.

*

Doamne ce rușine! Mangra a fost ales membru la Academie înaintea lui Bunea, care nu a putut fi ales pînă ce nu a fost ales acest trădător. Mangra era deja la Academie, și luă chiar parte la votarea lui Bunea. Așa se înșală lumea de multe ori. Bietul Bunea, era arătat membrilor Academiei ca un mare catolic și un mare dușman al românilor, iar Mangra care a colindat așa de mult pe aici, era marele preot ortodox român, care trebuia să facă procesul canonic despre destituirea unui mitropolit. Mangra, care a fost însoțit de faimosul Regman, dat afară din Academie de domnul Bianu, se laudă și acum, că el e bun român, și că are sufletul curat. DVoastră veți ști mai bine.

Mangra a pățit-o și mai prost. Pe când ținea cu toată puterea să între în Academie, se pomeneste cu prefectul poliției, care îi comunică hotărîrea unanimă a membrilor înaltei instituțiuni, prin care el, ca unul ce împedecă ținerea ședințelor, este exclus pe un timp nedeterminat dela ședințele Academiei. În fața unui astfel de „vot“, n'a avut ce mai face și a declarat, că se supune, dar acum începe el să scrie despre „incident“, și se teme să nu aibă urmări rele, poate chiar pe terenul diplomatic. După-ce li-s'a comunicat studenților hotărîrea academicienilor, s'au dus la hotelul Metropol, unde e găzduit Mangra și i-au cântat „Veșnică pomenire“!

Dintre toate gazetele de aici, singură „Seara“ e care apără pe „înaltul prelat“ de peste munți, unde are un lung interview Slavici, a cărui atitudine politică e cunoscută. Se știe că pe Slavici îl prohodise acum câțiva ani Goga.

Excluderea temporală al lui Mangra e pe timp de mai mulți ani, cât va trăi acest om, așa încât el nu are să mai participe la ședințele academiei niciodată.

* * *

P. S. Astăzi Sâmbătă s'a ținut la Academie o ședință publică, în care a vorbit domnul Iorga despre renegații neamului românesc.

Scrisoare din Gherla.

Ridicarea nouilor edificii. — Șematismul diecezan. — Mișcarea antialcoolică. — O oră de tipic la Seminar. — Reuniunea de misiuni și „Mariană”. — Societatea „Alexi-Sincai”. — Portul preoților din Gherla.

20 Maiu n. c.

Visul cel mult visat, crezut multă vreme nerealizabil al Gherlenilor, se apropie cu pași repezi de realizare. În anul viitor se vor da destinației noua reședință episcopescă, ca edificiul seminarului teologic și pedagogic și eventual — și catedrala. În luna viitoare se va da în întreprindere executarea lucrărilor împreunate cu ridicarea acestor edificii. Adunarea materialului, — năsip, cărămidă și piatră, — s'a început încă de pe acum. Mai ales această împrejurare a alungat toată umbra îndoielii, iar țărânișul din Gherla și jur imediat a ajuns în aceste vremi ale lipsei de lucru la un câștig cinstit și însemnat.

*

Nu peste mult lumea românească va avea parte de o prea plăcută surprindere. Șematismul diecezei de Gherla de astădată s'a tipărit în latinește numai în 200 de exemplare, pentru străini, — iar pentru preoții diecezani și pentru Români peste tot — se tipărește în dulce limbă românească: acum se culege coala cea din urmă. E un șematism bogat, care va fi o icoană cât se poate de fidelă a acestei dieceze ce-și trăiește acum epoca de regenerare! Dau aici câte-a date din conspectul sumar al acestui șematism. Sunt 490 de parohii, dintre cari 16 vacante. Iar filii sunt 206 cari au biserică proprie și dintre cari multe, rând pe rând se vor preface în parohii mate, — și 136 fără biserică. Intre preoți sunt 310 parohi, 164 administratori și 23 cooperatori. Școale sunt 511, — sunt adică 185 comune fără școală românească, cele mai multe înse comune mici, cu 2—300 de suflete. Iar numărul sufletelor în această dieceză mare e 550.110.

*

Lupta contra alcoolului s'a pornit și în dieceza Gherlei. Despărțământul „Gherla” al Astei la prelegerile populare ce s'au ținut în comunele aparținătoare acestui despărțământ a dat o atenție deosebită chestiei mari a alcoolismului. Pretutindeni s'au ținut prelegeri și despre alcoolism, iar în comuna Iclodul mare s'a înființat reuniune de temperanță, înscriinduse 34 de membri bărbați și 23 de femei. În statutele acestei reuniuni se oprește cercetarea crișmelor și se prescrie recitarea unor anumite rugăciuni în timpul folosit până acum vai, în brațele lui Bacchus! Pentru membri cari s'ar îmbăta se prevăd anumite pedepse de 1, 2 și 5 coroane în favorul bisericii din loc și în urmă excluderea din reuniune.

Astfel de reuniuni se vor înființa în timpul cel mai scurt în tot jurul Gherlei, deocămdata în toate locurile unde prin prelegerile de până acum s'a pregătit terenul pe deplin. Cele multe — cu Dumnezeu înainte!

*

Sunt mulți, cari nici nu știu de progresele uimitoare ce de câți-a ani le face Seminarul teologic din Gherla în studiul tipicului. Am luat parte la o oră de tipic a prof. Dr. Bujor, unde tocmai se vorbea despre celebrarea s. liturgii. Râvna acestui profesor în propunerea tipicului e într-adevăr vrednică de toată lauda. Toate silințele și-le dă pentru a face din ascultători cunoscători buni ai tipicului, contribuind prin asta mult la apropierea cu pași repezi a acelor zile atât de mult dorite când vom putea să zicem și noi că am ajuns la atât de mult visată uniformitate în rit și disciplină. La această oră am învățat și eu un lucru foarte bun, că adică nu e bine să se sărute potirul după cuminecare, cu atât mai vârtos că aceasta nici nu se prescrie nicăiri!

Altcum părintele Dr. Bujor e unul dintre colaboratorii Tipicului bisericesc ce va apărea în curând la Blaj, din care s'au și tipărit câteva coale și apariția cărui e atât de mult așteptată. Am citit în manuscris aces op și am rămas adânc îndestulit: așteptările sutelor de preoți cari l'au abonat și îl vor mai abona de aci încolo vor fi de asemenea pe deplin îndestulite.

*

Ca pretutindeni, așa și în dieceza Gherlei s'a înființat reuniune de Misiuni, care și-a ținut în săptămânile trecute adunarea generală și care ca și Reuniunea din Arhidieceză desvoaltă o febrilă activitate pentru lățirea pretutindeni a cuvintelor vieții de veci. Iar reuniunea de femei a Gherlenilor îndată după aprobarea statutelor va înființa și în Gherla un atelier de ornate sacre, care așezat fiind pe baze solide va face un serviciu real bisericii noastre. Acest atelier își va avea colportorii lui, cari vor umbla pe la târguri și prin sate provăzând astfel bisericile noastre cu ornate bine lucrate, ieftine și corăspunzătoare ritului nostru.

Să nu uit vorba: am văzut cu ochii ornatele pregătite de atelierul din Orăștie și destinate pentru Loretto. Sunt pregătite din stofă admirabilă și sunt lucrate după ritul nostru oriental. Falonul adică nu e lucrat așa, ca lăsat în jos și întinzându-și preotul mâinile să nu se vadă nici măcar vârful degetelor cum se prescrie în Conc. III. prov. și cum lucră atelierul din Blaj. — Asupra acestei împrejurări atrag deci deosebită atenție a conducătorilor atelierului din Orăștie, căci aceste trei ateliere atât de scumpe nouă, adică cel din Orăștie, Blaj și Gherla sunt chemate să reintroducă în bisericile românești și în această privință ritul oriental nefalsificat, curățindu-se rând pe

rând bisericile românești de ornatele lucrate contrar prescrierilor rituale, introduse prin neguțători străini de legea și neamul nostru.

*

Societatea bisericească-literară „Alexi-Sincai” a teologilor din Gherla e una dintre societățile la cari într-adevăr se lucrează. La ședințele literare ale acestei societăți se citesc o mulțime de lucrări din domeniul științelor teologice, conspectul lucrărilor citite la aceste ședințe dovedește că clericii din Gherla într-adevăr își înțeleg chemarea. În anul trecut au edat tomul IV. al catehismului lui Deharbe. Astfel preoțimea noastră a ajuns în fericita poziție de a avea întreg în trdaucere românească cel mai bun catehism catolic. Acest catehism face un serviciu neprețuit preoților nu numai pentru catehizare, ci și mai vârtos pentru că e un izvor nesecat al adevărului divin și astfel pentru preoții — predicatori e indispensabil. Tomul IV al acestui catehism în special e tradus într-o limbă românească elegantă, ținându-se într-o seamă de progresele în această privință ale ultimilor ani. — De aceea preoții cari își vor cumpăra această carte prețioasă nu vor regreta nici odată, ci dimpotrivă, vor ajunge la convingerea că au ajuns în posesia unei cărți indispensabile.

*

Asupra unui străin, pripășit prin Gherla, face o deosebită și prea plăcută impresie portul preoților de acolo. Da, acolo chiar cu lampa lui Diogene să umbli, nu vei găsi un singur preot sau cleric, fie profesor la preparandie, fie oficial la casa centrală sau la altă instituție, care să nu poarte reverendă sau civil canonic. Acolo cravata la gâtul unui preot sau cleric e un lucru cu totul necunoscut. Iar numărul preoților cu barbă se înmulțește pe zi ce merge. Din toate aceste reiese, că Gherlenii știu și înțeleg ce-i disciplina. Aceasta se și resimte în întreaga dieceza, pentru că după informațiile primite nu se află un singur preot sau cleric în această dieceză care să poarte cravată. Într-adevăr, disciplina din centru: aceasta e în primul rând ceea ce face ca să fie disciplină și în afară!

Călătorul.

Pagini științifice.

Comunismul și Socialismul.

— Note și reflexii. —

Veacul nostru îl caracterizează o alergare nebună după vieață, alții ca se poată trăi cât mai ușor, alții ca se o poată duce măcar de pe o zi pe alta. Luptă națiunile pentru înălțarea țării lor, popoare întregi luptă să-și asigure existența națională, o luptă disperată să scape din robia de vecuri: asupriții și asupritorii au stat și stau față în față. Se luptă clasele sociale între

Ce este „AGA” (commè)? „Aga” este foiță de țigarete de-o calitate foarte bună. Fecare foiță este pe margini gumată, ceea ce face posibil ca fumătorul să-și pregătească deodată țigaretile zilnic trebuincioase și să și-le ia cu sine. Un carnet de 80 foițe costă 4 fil. Calitatea extraordinar de bună a foiței o dovedește cenușa albă ca zăpada ce rămâne în urmă.

(24) 1—15

ele: cei tari cu cei osândiți la muncă și tăcere. Nu este țeară, nu este popor ai cărui indivizi, unul fieștecarele să se simtă îndreptățiți într'u toate, să nu strige după libertate, egalitate și dreptate.

Bunul cel mai mare al omului pe acest pământ este libertatea. Aceasta este în-ăscută în natura omului, de care nu se poate desbăra cum nu se poate scăpa de umbra sa.

Ideile de libertate și egalitate au fost cauzele motrice ale revoluțiunii franceze și în general a tuturor revoluțiunilor sociale. Deosebirea de clase sociale a dat naștere acestor lupte continue. Urmările dezastruoase, cele-au produs frecările dintre clase au îndemnat pe mulți cugetători să-și frământă mintea, cum s'ar putea sana răul acesta. Lucrul era ușor de gândit: să se șteargă deosebirea de clase și atunci vor înceta și luptele. Și aceasta se poate așa, că pe baza principiului de egalitate să se formeze o comunitate în care toți să fie egali, se aibă aceleași drepturi și să se împărtășească din aceleași bunuri comune: nimic propriu, tot comun! Așa s'a născut ideea comunismului, care voințește ca toate bunurile, precum și toate mijloacele prin cari se câștigă acele, să formeze avere comună. Și prin aceasta se deosebește de socialism, care voințește ca numai mijloacele de procurare să formeze avere comună (pământ, mine, păduri, fabrici), pe când cele neapărat de lipsă pentru susținerea vieții pot forma bun privat (nutremânt, îmbrăcăminte, locuințe, provăzute cu cele de lipsă¹⁾

În societate comunistă deci nu vor exista bunuri private, ci fieștecare dispune într'o formă asupra tuturor bunurilor (com. neg); ori peste toate bunurile va dispune o corporațiune, care apoi se va îngriji și de mijloacele de procurare, de produse și de împărțirea acestora (com. extremist Owen, Cabet); ori toate mijloacele de producție, toate produsele precum și venitele să le administreze societatea (com. socialist=socialismul)²⁾

Comunismul e vechiu. În vremile bătrâne legenda epocii de aur era unicul obiect al fantaziei omenești, care în nestatornicia avântului său își făurea un fel de imperiu al fericirii, visa o fericire ideală. Comunismul îl socotea ca și un sistem, care unicul e în stare să realizeze îndestulirea și fericirea visată de neastâmpărata minte omenească. Toate sectele filozofice și religioase erau saturate de ideea comunismului³⁾.

Introducerea dreptului de proprietate, averea privată a dat naștere multor neajunsuri așa, că neconținut se simțea necesitatea impetuoasă a împărțirii după merit a bunurilor. Încercări de a satisface acestor cerințe aflăm deja în imperiul grec și roman al evului vechiu. Așa la Greci Lykurg, Agis, Kleomenes în Sparta, Solon și Perikle în Athena. Masa comună, educațiunea comună a copiilor, împărțirea averilor, ștergerea da-

toriilor, participarea poporului în funcțiunile statului formau obiectul acestor nizuințe.

Un atare stat, în care toate aceste s'ar putea realiza nu putea fi decât un stat ideal, cum ar fi statul lui Aristotel și Plato.

Statul ideal a lui Aristotel se aseamănă foarte mult cu statul ideal a lui Plato. Dela stat așteptau amândoi regularea averilor, Aristotel, însă accentuiază mai tare individualismul. Idealul lui e armonia fericirii și îndestulării individuale și sociale: individul și relațiunea lui față de societate. Toți cetățenii să se împărtășească de aceeași educațiune, toată gospodăria socială să fie organizată concentric.

Plato întreg poporul îl împarte în trei clase: stăpânitori, ostași și muncitori (poporul de rând). Pe seama stăpânirilor și ostașilor pretinde comunism în averi, femei și copii. Stăpânitori sunt învățații, filozofii.

Fericirea constă în virtute, iar ce e virtutea aceasta mai bine o știu filozofii. Ostașii vor ținea în frâu muncitorimea, a cărei virtuți pentru stat e indiferentă. Comunismul lui Plato suprimă libertatea și voința individului. Creșterea copiilor se va face în case comune, unde mamele vor lăpta nu numai pe fiii proprii, ci pe toți deopotrivă. Și fiind astfel scutite de viața casnică, de viața familiară, fiind libere și fizice destul de dezvoltate vor lua parte la război ca arier-gardă (coada oștirii). Copii crescuți așa nu vor mai ști cine le-a fost mamă, cine tată: toți vor fi frați. Și așa fieștecare cetățean, presupunând în fieștecare copil pe al său propriu, îi va iubi pe toți deopotrivă. Mare pond pune pe dezvoltarea și oțelirea fizicului, ca toți să fie în stare a-și apăra patria în comun. Poetii sunt excluși din stat ca și niște corupători ai tinerimii. Prescrie și cultivarea științii. Muncitorii, însă, nu-s luați în seamă, deoarece ei nu pot înțelege idealul unui stat și ca atari trăiesc numai în umbra virtuții.

Din toate aceste se vede, că Plato și-a făurit statul său pe baze aristocratice.

(Va urma).

Bpesta.

N. Flueraș.

Reviste.

Revoluția din Albania. Telegrammele mai noi, despre în tâmplările din Albania, încearcă să dovedească moitvele pentru cari pașa Essad a trebuit să fie deținut. Conziderând că pașa Esad încă a fost amestecat în răscoalele din zilele trecute, și și-a ridicat la 300 numărul gardiștilor, Principele Wilhelm a fost constrâns să-l destitue din postul său. Acest ordin al principelui îi s'a adus la cunoștință de de un ofițer holandez și un alt trimis al principelui, cari l'au provocat să-și desființeze garda și să depună armele. Pașa Essad s'a supus dar când trebuia să depună armele a dat ordin să steie de apărare. Totul a fost înzădar. Pașa a fost

deținut și dus la palatul principelui. El va fi judecat de tribunal pentru tradare și răsvrătire. Tradarea lui a fost recunoscută prin faptul, că bandele organizate de dânsul n'au plecat în contra răsculaților din Epir ci deadreptul în potrivea capitalei. Și dacă principele nu făcea la vreme această dispoziție logică, în decurs de câte-va zile, el, pașa Essad, declara de prinsioner pe principele Wilhelm.

Principele Wilhelm a adresat rudeniilor și prietinelor din Germania mai multe telegrame, prin cari îi încunoștințează că a deținut pe pașa Essad și că atât el cât și familia se simțesc bine. În Albania nu este pericol. De-o intervenție internațională nici nu este lipsă și dacă totuși s'ar ivi atunci din Levante vor fi trimise la Durazzo trei năi mari de război bine aprovizionate cu arme și ostași.

Opinia jurnalelor italiene atribue revoluția din Albania statului Austro-ungar, asemenea și deținerea pașei Essad, din motivul că el a fost totdeauna prietinel Italiei. Principele Wilhelm, deci e mai mare Prietinel al Austro-Ungariei. Influența italiană în Albania va înceta pe viitor cu totul. O ceată de răsculați au asediat localitatea Sijac. Pe drumul dintre Durazzo și Tirana s'au anunțat o mulțime de voluntari cari vreau să lupte în potrivea celor răsculați și să apere astfel persoana principelui, care a și dat ordin ca pe voluntari să-i înarmeze numai decât.

„Die Zeit“ scrie că pașa Essad a adresat unui prietinel al său o epistolă, în care îl roagă să mijlocească, ca locuitorii să urmeze poruncile lui și nu a principelui. Aceasta ajunse în mâna lui Wilhelm și e un document desupra vinovăția și planurile lui Essad. Când a înțeles apoi că epistola lui ajunse în mâna lui Wilhelm s'a refugiat în Tiranaba, dar când s'a reîntors în Durazzo, a fost deținut.

Înainte de a imbarca pe vaporul Szigetvár, Essad-pașa s'a adresat dragomanului delegației austro-ungare cu cuvintele:

— Rog, să exprimi majestații sale, regelui alban, sincerile mele expresiuni cucernice. Spune-i că totdeauna l-am servit cu cinste și credință, dar dușmanii mei l'au informat rău. Cu timpul va eși la iveală, că adevărul e pe partea

¹⁾ Conf. I. Biederlack S. I. Die Soc. Frage ad. 6.

²⁾ V. Cathrein: Moralphilosophie și Der Socialismus.

³⁾ Forme primitive de com. aflăm în Theba, Manphis, Sais, Heliopol. Delphi și la învățării lui Pythagora. Acești din urmă fieștecare individ își preda averea privată în mâna unei corporațiuni, dacă repășea o recăpăta, eventual cu dobândă. Conviețuirea și masa comună era regula fundamentală a acestei asocieri. (Földes B. A. Socialismus I. p. 20—Budapesta 1910.

mea. Conștiința-mi este liniștită, căci totdeauna am lucrat cu toată sinceritatea și supunerea.

Principele Wilhelm, după o constătuire mai îndelungată, la care a luat parte și ambasadorul austro-ungar, a hotărât ca lui Essad să-i permită a trece în Brindisi, după ce a scris o declarație, că fără învoirea principelui nici când nu se va reîntoarce în Albania. Essad a plecat la Brindisi.

Din Mexico. În Niagarafalls s'au început pertractările de pace. Trei delegați alui Huerta au sosit în Newyork. Aici au fost primiți de funcționarii delegațiunii mexicane. Ambasadorul din Argentina încă a plecat din Washington de drept în Niagarafalls. Tot acolo a sosit și ambasadorul din Brazilia, trecând prin Newyork. Delegații sunt într-o dispoziție de tot optimistă. Chiar și trimișii lui Huerta, sunt în curat, cu aceea, că în locul lui Huerta le trebuie un alt om. Ei cer înainte de toate garanță, că răsculații nu vor confiscă averile nimănu.

Diverse.

Un steag național falfăia azi dimineață în turnul Catedralei din Blaj, pus de mâni necunoscute, pe semne, în cinstea zilei de *zece Mai*.

S'a adunat lume multă, jandarmii au împrăștiat publicul, legând și pe un student nevinovat, pe care l-au dus între baionete la casa orașului. Aceiași jandarmi s'au năpustit cu baionetele asupra unui candidat de avocat, care le-a spus, că n'au nici un motiv de a lega în fiare un student cu totul nevinovat.

Steagul a fost sechestrat și dus la jandarmărie.

Intâlnirea țarului cu regele Carol. O telegramă din Petersburg anunță, că între țarul și regele Carol nu peste mult va avea loc o întâlnire. Intâlnirea după toată probabilitatea va fi pe pământ românesc, se crede la Constanța în 14 Iunie.

Știri din România. Alaltăieri au sosit în capitală regele și regina, împreună cu principii, întorcându-se din excursiunea pe Dunăre. La gara de nord, pe lângă persoanele oficiale și un public numărös, se aflau la sosirea trenului regal o mulțime de studenți universitari, și studenții turci sosiți în capitală, cari au întâmpinat pe rege cu vii urale și cu Imnul regal. Suveranul a fost plăcut impresionat, de primirea ce i-s'a făcut; s'a întreținut apoi cu fiecare profesor dela facultatea din Constantinopol.

M. Sa regele și Academia Română. La telegrama de omagiu, trimisă de Academia Română M. Sa regelui Carol, monarhul a trimis următoare telegramă răspuns:

D-lui Istrati, președintele Academiei

București. Viu mișcat de urările ce-mi exprimați cu prilejul deschiderii sesiunii generale a Academiei în cuvinte așa de calde, mulțumesc din tot sufletul pentru reînnoirea simțimentelor de credință și de dragoste, cari ne sunt deosebit de scumpe. Doresc ca lucrările acestei înalte instituțiuni de cultură să fie cât se poate mai spornice și munca membrilor Academiei de-apururea în folosul și pentru binele neamului românesc. Carol.

Invitare la Concertul care-l aranjază advocații români din comitatul Albei-Inferioare, cu concursul D-nei Veturia Triteanu, dnii Ionel Rădulescu și Ionel Crișan, Duminică, la 31 Maiu st. n. 1914 în sala Redutei orașenești din Alba-Iulia. Venitul curat se va întrebuința în folosul „Secției istorice” a „Asociațiunii pentru literatura și cultura poporului român. Inceputul la orele 8 seara. Prețul de intrare: Locul I. 8 cor., locul II. 5 cor., locul III. 3 cor., loc de stat 1 cor., balcon 4 cor. Contribuiriile binevoitoare se primesc cu mulțumită la adresa: dr. Ion Băltariu, Alba-Iulia și se va da socoteală publică. — Biletele se vând la farmacia Virgil Vlad, la prăvălia A. Velican și seara la cassă. — Programul concertului se distribuie seara la cassă.

Comitetul aranjator: dr. Iuliu Maniu, președinte, dr. Ion Băltariu, dr. Basii Ciura, dr. Nicolae Cristea, dr. Gheorghe David, dr. Candin David, dr. Adrian Dărămuș, dr. Ion Dordea, Ioachim Fulea, dr. Gregoriu German, dr. Ion Maior, dr. Ion Marciac, dr. Petru Metes, dr. Atanasiu Mirza, dr. Aurel Moldovan, dr. Iuliu Morariu, Ion Muntean, dr. Zaharie Muntean, dr. Cornel Muntean, dr. Romeo Muntean, dr. Enea Muntean, dr. Laurențiu Nestor, dr. Cornel Ordace, Rubin Patitia, dr. Rubin Patitia, dr. Ion Pop, dr. Emil Popu, dr. Danilă Szabo, dr. Aurel Șerban, dr. George Simon, dr. Camil Velican, dr. Emil Boeriu, dr. Octavian Costea, Iacob Gligor, dr. Andreiu Mureșan, dr. Iustin Nestor, dr. Stefan Oniga, dr. Mateiu Pop, dr. Ionel Pop, dr. Victor Pop, Ion Pușcariu Ion Zileriu.

„Se face ziuă.” Ministrul de comerț a detras debitul postal, pentru Ungaria, volumului Zaharie Băsan: „Se face ziuă”.

Cât plătește o inimă îndrăgostită? Până-când la noi iluziile și desiluziile, nu se pot estima în bani, în America vom ajunge nu peste mult, că se va face un fel de taxametr, pentru decepțiunile amoroase. Cel puțin un atare început ne arată cazul următor. Borbala Kalinovsky a cerut desdaunare dela multimilionarul Hurley-Mitchel, nu mai puțin decât 10 milioane dolari, fiindcă numitul nu s'a ținut de cuvânt promițându-i, că o va lua în căsătorie, dar a lăsat-o. Isteața americană, specifică pretensiunea sa: 400 mii dolari, pentru pregătirile și cumpărările făcute în așteptarea muniții; 9 milioane 600 mii dolari pentru durerea cea mare, ce a îndurat-o, încât i-s'a „zdrobit inima”. Dar toată boala își are leac; se vede că și inima ei „zdrobită” se poate vindeca perfect, prin bagatela sumă de câteva milioane dolari! America felix!

Universitarii unguri cer satisfacție. Trimișii și președinții diferitelor societăți studențești dela universitate din Budapesta, au ținut ieri o constătuire, în care au dat o declarație foarte aspră, privitor la evenimentele recente din România. Se spune, în aceea declarație că tinerimea maghiară, și-a

știut păstra demnitatea, pretinsă de superioritatea ei intelectuală, atunci când a fost vătămată în sentimentele-naționale, pe când studențimea română a dat dovadă, că nu are nici o legătură — cu cultura. Au convingerea, zic mai departe — că cercurile serioase din România nu se identifică cu astfel de fapte, căci altcum ar veni zile triste peste neamul românesc, condus de o generație atât de nesimțitoare față de cultură. Protestează și cer satisfacție urgentă!

Aprind satele — pentru cinema. Marea fabrică de filmuri pentru Cinematograf firma Pathé din Paris, a trimis la Adrianopol pe mai mulți agenți de ai săi, ca să facă fotografii despre asediul Adrianopolului. Guvernul otoman le-a dat concesiune și le-a pus la dispoziție câteva trupe de ostași, ca astfel să se reconstruiască întreg asediul. Neastâmpărații agenți, au cerut acum guvernului turcesc, să le dea voie să aprindă și câteva sate din jurul Adrianopolului, tot pentru reprezentațiile de Cinematograf. Se înțelege, că toate daunele le rebonifică princiar. Guvernul turcesc, până acum n'a dat răspuns acestei cereri curioase.

Un prânz scump. Un morar din Nagykátó, intrase într'un birt elegant din aceeași localitate, cu gândul să prânzască una bună. Personalul văzându-l cam colbit de pravul de făină din moară, nu-l lăsase să se așeze bine pe scaun și îndată îi dau de știre, că pentru el, au o odaie anume, mai cătră culină. Cum însă morarul vrea cu tot dinadinsul să prânzască cu domni, s'a iscat natural aici un schimb de vorbe, care la urmă a degenerat într'o păruală la fel. Personalul birtului l-a ridicat cu forța din comoditatea princiară în care se afla și l-a dat pe ușă, într'altă odaie cu gând prea puțin curios de a-l scoate în uliță. Morarul se smulse aci din mâinile de fier ale chelnerilor, puse mâna pe scaun, zdrobise câteva oglinzi, răsturnase masa, până se pomense și cu polițaiul în față. Prezența pazitorului ordinii publice îl infurie atât de mult, încât îi arse arestuiua o palmă. Chestia a ajuns la judecătorie, care îl condamnă tot pe bietul morar la o lună temniță și 20 coroane amendă. — Cam scump prânz, mai ales, că bietul morar nici nu-l mâncase!

Necrolog. † Romul Dimboiu, comptabil la institutul de credit și economii „Șoimul” în Murășuioara, după un morb scurt și greu, în erate de 33 ani, și-a dat nobilul suflet în mâinile Creatorului în 17 Maiu a. c.

Fie-i țarina ușoară!

Posta Redacțiunii.

N. S. Din lipsa de spaț a trebuit să apară mai târziu și scurtată.

Sirolin
„Roche”
Recomandat de medici în toate
Îmbolnăvirile Organelor de respirație
În morburile de plămâni,
Cataruri bronchiali,
Tusă convulsivă,
Scrofuloasă copiilor.
Se află în toate Apotecele
cu 4 Coroane sticla.

Partea Literară.

Vizitație canonică în Maramurăș.

27 Iunie — 24 Iulie 1913.

(Continuare).

Banchetul dlui Mihályi.

După agendele oficioase dl Gavril Mihályi a dat un bogat banchet în cinstea arhierului. A invitat 121 persoane din cerc și Sighet. Afară de Rs. Bud și Petru Salca, preot în Giulești mai toți au luat parte. Au fost de față afară de arhieru și suita dnii: Alex. Szabó vicecomite (Sighet), Adolf Weisner, director de băi (Ocna-Slatina), Dr. Ion Mihályi, fisc ctt. (Sighet), Ioan Balea de Ieud, protonotar ctt. (Sighet), Ludovic Csiszár (Ocna-Șugatag), Dr. Petru Mihályi jun., deputat dietal (Sarasău), George Dan, Ioan Timoc, Dr. Ilie Mariș, Dr. Izidor Anderco, Dr. Vas. Chindriș, Dr. Ioan Rednic, Dr. Gheorghe Birlea, Dr. Salvator Jurca, Victor Mihályi (Sighet), Glazarovics Bertala, pleban (Ocna-Șugatag), Petru Birlea, Iuliu Dragoș, Ludovic Cserveny, inginer, Max. Meiszlinger, apotecar, Dr. Ioan Profanter, medic (Ocna-Șugatag). etc.

Toastele n'au lipsit. Gavril Mihályi salută cu multă căldură, mult sentiment. — caracteristic în toate faptele sale, — ca cap al cercului și ca fiu credincios pe iubitul arhieru dorind să-și realizeze planurile, cum el va afla de bine. Preasfinția Sa răspunde lăcrimând spunând, că vorbirea dlui Mihályi, a unui fiu atât de bun al distinsei familii Mihályi îl îndeamnă să răspundă imediat. Spune, că însinuând vizitația canonică vicecomitelui i-a scris, că vine să-și cerceteze credincioșii și dacă e posibil să-i indemne la iubire de patrie. Iubirea de patrie la următorii ostașilor lui Rákóczy e mult mai solidă, decât să aibă, lipsă de întărire, potențare. Iubirea de patrie a Maramurășanilor e mai presus de ori-ce îndoială, la aceasta nu-i lipsă să-i indemne. Ca cap al bisericii vrea însă să-i întărească în credința, ca tari în credință, ținând cu sfințenie la datinile, portul lor, supuși autorităților statului să lucre pentru înflorirea bisericii și patriei etc.

Dr. Petru Mihályi junior arată rolul administrației în viața poporului. Spune, că în Maramurăș și în privința aceasta e ceva special, căci administrația s'a identificat totdeauna cu interesele poporului. Meritul pentru aceasta îi revine vicecomitelui Alex. Szabó. Vorbește pentru el.

Vicecomitele Szabó, membru al societății Petőfi, om literat răspunde foarte frumos bineventând pe Preasfinția Sa. Urmează apoi Lud. Csiszár pentru Dr. Petru Mihályi, Iuliu Dragoș pentru Petru Mihályi senior, Gavril Mihályi pentru Adolf Wiesner, Wiesner pentru Sfinția Sa, Dr. Petru Mihályi pentru însoțitorii Preasfinției Sale mai ales pentru Rs. Dr. Oct. Domide.

Rs. Domide răspunde foarte frumos românește. Își aduce aminte, când a fost găzduit primadată la granița spre Bucovina la Dr. Petru Mihályi, fiind atunci căpitan al poliției de graniță. Atunci și-a exprimat părerea, că e vrednic poporul din Maramurăș să fie cercetat, să fie ridicat. Mai ales familia Mihályi are o mare misiune și mari merite în privința aceasta. Acum s'a putut convinge în persoană cât lucră pentru popor mai ales Gavril Mihályi, adevărat creștin și bun român.

Rs. Dr. Petru Fabian vorbește ungurește spunând, că Preasfinția Sa a accentuat iubirea de patrie laudându-i pentru aceasta pe Maramurășeni. Aceasta nu e virtute ci datorință. Napoleon a zis, cine nu iubește patria, nu e vrednic de ea. Mulțamește Preasfinției Sale, că a cercetat Maramurășul.

După prânz plecăm prin ploaie deasă însoțiți de mulți inteligenți din Sighet spre filia:

Hoteni—Hotinka.

Dela Ocna-Șugatag coborîm puțin în jos suind apoi un deluț mai mic apare pe coastele dealului un sat mic resfirat. Mergând la vale trăsura, în care era Rs. Fabian se restoarnă în șanț. Înaintăm puțin și luăm pe un drum rău spre sat și biserică. Puținii locuitori ai satului așteptau toți la poarta bisericii. Poporul, atât bărbații, cât și femeile sunt foarte bine desvoldați și în proporție sunt doară cei mai frumoși din satele din jur. În biserică se fac rugăciunile dela litie, predicând Rs. Domide cu textul: «Jugul meu e blând, sarcina mea ușoară». Explică senzul cuvântului jug. Ce e jugul pentru boi, cari puși sub răsteu, trebuie să meargă în o direcție, aceea e legea lui Hristos pentru trup și suflet, ca să meargă în o direcție. Să ne înjugăm patimile etc. Preasfinția Sa întreținându-se cu credincioșii, cercetează școala, care este peste drum dela biserică și provăzută cu toate recvizitele trebuincioase. Învățătorul Ioan Pașcu, învățător harnic, produce frumoase rezultate în instrucțiune. E și bun român, ceace este raritate între învățătorii din Maramurăș. Aceasta se poate atribui poate faptului, că a studiat, când era profesor la preparandia din Gherla Anton Domide, care a băgat un duh mai românesc în preparanzi și preparandie.

În cât privește starea materială a locuitorilor aceasta e mai bună, ca în multe alte comune. Comana a fost curat iobăgească, servind comunele din jur, acum însă în privința hărniciei și bunăstării întrec pe foști stăpâni. Spun, că în Sighet cunosc pe locuitorii din Hoteni, de pe vitele frumoase, ce le au. Hotar nu au mare, căci e abia de 880 jugh. cat. Numărul locuitorilor încă e, după conscrierea oficioasă din 1910, numai 428. Dintre aceștia 412 gr. cat. și tot atâți Români. Nici un gr. cat. nu s'a mărturisit de Maghiar, ca în celelalte comune. Erau apoi 10 izraeliți, cari toți se mărturiseau de Nemți și 6 rom. cat., cari se mărturiseau de Maghiari. Dintre locuitori știau scrie și ceti 100, iar ungurește 32. Toți locuiau în 88 de case, toate de lemn. După conscrierea preotului dela finea lui Martie 1913, erau 483 suflete gr. cat., cari locuiau în o sută de fumuri. Pruncii gr. cat. obligați în școală erau 47, iar la școala repetițională 20. Erau apoi 17 Ovrei și 7 rom. cat., respective Maghiari.

În cât privește familiile, e ceva interesant, că mai întreg satul constă din o singură familie. Din o sută de familii, familia Hotea e reprezentată cu 79, mai mult de 3/4 părți. Celelalte puține familii au nume, ca: Pop, Burca, Marinca, Ciceu, Tepei, Coaciu, Tincu, Rednic, Morariu, Vișovan, Toporan, Tiran, Farkaș și Pașcu. Toate familiile în genere nu se prea disting cu mulți prunci, căci de regulă au numai câte 3—4 și foarte puțini 5.

(Va urma).

Dr. V. Moldovan.

BIBLIOGRAFIE.

A apărut:

Dr. Dăianu *Din vremile prorocilor* à 12 fil.

Bibl. desp. Cluj nr. 16 Vasile L. Baron Pop de dr. Elie Dăianu.

In țara lui Vlaicu *prinos pomenirea lui. Aurel Vlaicu* — 80 fil.

I. Agârbicean *Adevarata bogăție* à — 20 fil.

Proprietar, editor: **Vasile Moldovan.**
Redactor responsabil: **Augustin Gruția.**

Iconostase.

La subscrisul se află — ocaasional — spre vânzare toate chipurile de lipsă pentru trei Iconostase. Doue Iconostase de format mai mic, cu 4 chipuri principali, 6 de serbători, 12 cu Apostolii, 1 Cina cea de taină, 1 sf. Treime și 1 Restignire. — Iconostasul cel mare constă din toatăteea chipuri, lângă cari se mai adaug: 1 Dzeu Tatăl, 12 Profeți, 2 chipuri pentru ușile laterali, 2 pentru ușa principală și 1 Bunavestire.

Toate executate în stil bizantin, pe fond de aur veritabil. La dorință efeptuiesc și lucrul de lemn.

(14) 8—10

A. W. Zeiler
pictor academic în
Blaj (Balázsfalva).

Paturi de fer,

de aramă și jumătate aramă, paturi de copii, zițuri de căruță, sicrie de noapte, closete pentru odăi, spălător, stativ de haine, cuiere, cluscă pentru șoareci și cloțani, matrațe pe coarde și sârmă de oțel, așezate pe ramie de lemn și fer, perdele și cadre de aramă, țesături de drot, paravane pentru cuptoare, ținătoare de cărbuni și lemne, vâtrae, lopeți și alte unelte pentru focărit, dimpreună cu stativ, pat-canape de fer contractabile, dimpreună cu saltea de sârmă, divanuri șcl. Aranjamente de hotel, spitale, restaurante, de grădini șcl. liferează în prețul cel mai moderat

Garai Károly

pregătitor de mobile de fer și aramă în
A R A D.

(66) 25—52

HOTEL SAVOY

BUDAPEST VIII. Jozsef
körtut 16.

Hotel modern nou, aranjat **calorifer**, cu apă caldă și rece în toate odăile, zi și noate **lift**, sub conducerea personală a proprietarului **RENDES SZIDOR**.

Camere cu un pat dela 3 cor., cu 2 paturí dela 5 cor. în sus, dimpreună cu încălzit, luminat și serviciu. Camerele sunt absolut curate. Sistemul **penzion** introdus din nou, cu provizie la zi à 4 Cor. În cas de sălășuire pe timp mai îndelungat, după acord, să dă scăzământ de preț. Camere pe lună 80 Cor.

(23) 1—5.

Institut de asigurare ardelean

„Transsylvania“

SIBIU

Strada Cisnădiei 1—5.

Edificiile proprii.

recomanda

Asigurări împotriva focului

pentru edificii, recolte, mărfuri, mașini, mobile etc. în condiții avantajoase și cu premii ieftine.

Asigurări pe viață

(pentru preoți și învățători confesionali romani gr.-cat. avantajii deosebite) pe cazul morții cu termen fix, cu plătire simplă sau dublă a capitalului, asigurări de penziune și de participare la câștig, asig. de zestre și asig. populare pe spese de înmormântare. Mai departe contra accidentelor, infracției (furt prin spargere) asig. p. pagube la apeducte.

Sumele plătite pentru pagube de foc până la finea anului 1913	K.	5,755,858.27
Capitale asigurate pe viață achitate	„	5,685,328.12
Starea asigurărilor cu sfârșitul anului 1913	foc	144,486,366.—
	vieată	12,067,702.—
Fonduri de întemeiere și de rezervă	cor.	2,696,458.—

Prospecte și informații se dau gratuit în birourile Direcțiunii și la toți agenții.

Persoane versate în achiziții cu cerouri bune de cunoștință se primesc în condiții favorabile în serviciul institutului.

(8. 44—?)

La expozițiunea milenară d'în Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopot și fabrica de scaune de fier pentru clopote a lui

Fiul lui Antoniu Novotny

în Timișoara-Fabric

48. 49—52

□ clopotele găurite □

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura S și pentru aceea au ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 gk. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomandă spre facerea scaunelor de fier bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu ajustarea de fier bătut — ca și spre tunarea de oace de metal.

Prețcurantari ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.